

EGE BÖLGESİ SANAYİ ODASI

AYLIK EKONOMİ BÜLTENİ

EKİM 2018

Sayı 66

İçindekiler

<u>Yönetici Özeti-Küresel Ekonomi</u>	<u>1</u>
<u>Yönetici Özeti-Türkiye Ekonomisi</u>	<u>2</u>
<u>Küresel Ekonomideki Gelişmeler</u>	<u>3</u>
<u>Dünya Ekonomisi</u>	<u>3</u>
<u>ABD</u>	<u>4</u>
<u>Euro Bölgesi-AB</u>	<u>4</u>
<u>Almanya</u>	<u>5</u>
<u>İngiltere</u>	<u>5</u>
<u>Japonya</u>	<u>6</u>
<u>Çin</u>	<u>7</u>
<u>Hindistan</u>	<u>7</u>
<u>Güney Kore</u>	<u>8</u>
<u>Brezilya</u>	<u>8</u>
<u>Rusya</u>	<u>9</u>
<u>İmalat PMI İncelemesi - Eylül 2018</u>	<u>10</u>
<u>Döviz Kurları İncelemesi - Eylül 2018</u>	<u>11</u>
<u>Teknoloji Gündemi</u>	<u>12</u>
<u>Türkiye'deki Güncel Ekonomik Gelişmeler</u>	<u>13</u>
<u>Enflasyon-Eylül 2018</u>	<u>13</u>
<u>Sanayi Üretim Endeksi-Ağustos 2018</u>	<u>14</u>
<u>Hane Halkı İşgücü Verileri-Temmuz 2018</u>	<u>15</u>
<u>Kapasite Kullanım Oranı-Eylül 2018</u>	<u>16</u>
<u>Ödemeler Dengesi-Ağustos 2018</u>	<u>17</u>
<u>Güven Endeksleri ve Bütçe</u>	<u>18</u>
<u>Dış Ticaret Verileri-Ağustos 2018</u>	<u>19</u>
<u>Temel Ekonomik Göstergeler Tablosu: Türkiye</u>	<u>20</u>
<u>Temel Ekonomik Göstergeler Tablosu: İzmir</u>	<u>21</u>
<u>Ülke İncelemeleri XXXIV: Özbekistan Cumhuriyeti</u>	<u>22</u>

**YÖNETİCİ
ÖZETİ****KÜRESEL EKONOMİ**

- Dünya ekonomisinde Ekim ayında; ticaret savaşları, artan jeopolitik riskler ve yeni bir küresel krize doğru artan endişeler gündem oluşturdu.
- IMF'nin "Dünya Ekonomik Görünüm Raporu Ekim 2018 sayısında ticaret savaşları, jeopolitik riskler ve yükselen piyasalardaki sermaye çıkışları gerekçe gösterilerek, 2018 ile 2019 yıllarına ilişkin küresel büyüme beklentisi, %3,9'dan %3,7'ye revize edildi. IMF ayrıca, Küresel Finansal İstikrar Raporu kapsamında 2008 global krizin 10. yılında, yeni bir krize yönelik işaretlerin güçlendiğine dikkat çekti.
- Amerikan Merkez Bankası (FED), güncel para politikası toplantısında 3.kez faiz artırımına giderek, faizi 25 baz puan yükseltti. Uzmanlar, 2018'de toplam dört, 2019'da ise üç faiz artırımını yapılmasını öngörüyor.
- Küresel ölçekte artan riskler ve kriz endişeleri AB ve Euro Bölgesi ekonomisi üzerinde de olumsuz etkisini gösteriyor. Son dönemde İtalya ekonomisinin krize girebileceğine ilişkin işaretler, endişelerin temel kaynağı oldu.
- Almanya Hükümeti, yayınladığı bir raporda, cari görünümdeki risklerin artması sebebiyle, Almanya'nın 2018 ve 2019'a ilişkin büyüme tahminlerini 2018 için %2,3'ten %1,8'e, 2019 için %2,1'den %1,8'e aşağı yönlü revize etti.
- İngiltere'de GSYİH, çeyreklik bazda %0,7 artışla, yaklaşık son iki yılın en iyi performansını gösterdi. Ancak, Brexit sürecinin tam olarak netlik kazanamaması önemli bir risk olarak değerlendiriliyor.
- Japonya Merkez Bankası (BOJ), güncel para politikası toplantısında, %-0,1'lik politika faizinde ve parasal tabanın yıllık 80 trilyon Yen artırılması programında değişikliğe gitmedi.
- Ticaret savaşlarının yarattığı baskı sonucu Çin ve Hong Kong hisse senetlerindeki satış dalgası güçlendi. Şanghay Bileşik Endeksi, %5 değer kaybıyla son 4 yılın en düşük düzeyine geriledi.
- Hindistan Rupee'sinin Dolar karşısındaki son dönemlerde güçlenen değer kaybı, petrol fiyatlarını ve dolayısıyla ithalat maliyetlerini artırıyor. Söz konusu maliyet artışının, 2019'da cari açığa 1,6 milyar Dolar'lık ek bir yük yaratabileceği açıklandı.
- Güney Kore, yaşadığı olumsuzluklara rağmen, cari fazla vermeye devam ediyor. Bununla birlikte, ticaret savaşları ve korumacı eğilimlerden endişe duyan Güney Kore, ikinci büyük ticari partneri olan Meksika ile yeni bir anlaşma imzaladı.
- Brezilya'da, devlet başkanlığı seçimleri en önemli gündem maddesi oldu. Brezilya'nın Trump'ı olarak anılan aşırı sağcı aday Jair Bolsonaro seçimlerin ilk turunu önde bitirdi.
- IMF, artan petrol fiyatlarının ve yükselen iç talebin Rusya ekonomisini olumlu etkilediği gerekçesiyle 2019 büyüme tahminini %1,5'den %1,8'e revize etti.

**YÖNETİCİ
ÖZETİ****TÜRKİYE EKONOMİSİ**

- **Enflasyon Oranı;** 2018 yılı Eylül ayı enflasyon oranı; yıllık TÜFE'de %24,52, Yİ-ÜFE'de %46,15 oranında gerçekleşerek son 15 yılın zirvesine ulaştı. Bir önceki aya göre TÜFE'de %6,30 oranında ve Yİ-ÜFE'de %10,88 oranında artış yaşandı.
- **İşsizlik Oranı;** 2018 yılı Temmuz ayı işsizlik oranı geçen yılın aynı ayına göre, 0,1 puan artışla %10,8 oranında gerçekleşirken, istihdam edilen kişi sayısı 507 bin ve işsiz sayısı 88 bin kişi arttı. Genç nüfusta işsizlik oranı %19,9 seviyesine geriledi. Yani her 4 gençten biri işsizdir.
- **Sanayi Üretim Endeksi;** 2018 yılı Ağustos ayında yıllık bazda %1,7 oranında arttı. Kapasite Kullanımı 2018 yılı Ağustos ayında, bir önceki aya göre 0,7 puan artarak %77,8 seviyesine yükselirken; 2018 yılı Eylül ayında bir önceki aya göre 1,60 puan azalarak %76,2 seviyesine geriledi.
- **Dış Ticaret Açığı;** 2018 yılı Ağustos ayında, geçen yılın aynı dönemine göre %59 oranında azalarak 2,4 milyar Dolar kaydedildi. İhracat %6,5 oranında azalışla 12,4 milyar Dolar, ithalat da %22,7 oranında azalışla 14,8 milyar Dolar seviyesine geriledi.
- **Cari İşlemler Açığı;** 2018 yılı Ağustos ayında 2,6 milyar Dolar ile piyasa beklentilerinin biraz üzerinde gerçekleşerek 2015 yılı Eylül ayından bu yana ilk defa fazla verdi.
- **Bütçe;** 2018 yılı Ocak-Eylül döneminde 56,7 milyar TL açık verdi. Aynı dönemde bütçe gelirleri %19,8 oranında artarak 546,8 milyar TL, bütçe giderleri ise %23,6 oranında artarak 603,5 milyar TL olarak kaydedildi.
- **Güven Endeksleri;** 2018 yılı Eylül ayında, Reel Kesim Güven Endeksi 6,8 puan azalarak 89,6, Tüketici Güven Endeksi, %13,2 azalarak 59,3, Ekonomi Güven Endeksi %15,4 azalarak 71 seviyesine geriledi .
- **PMI ve CDS;** 2018 yılı Eylül ayında İmalat Sanayi Satınalma Yöneticileri Endeksi (PMI) 42,7 düzeyine gerçekleşirken, CDS ise 377,46 değerine ulaştı.
- **Kredi Notu;** Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Fitch 4 Türk bankasının notunu indirdi. Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Moody's, 9 Türk bankasının uzun vadeli döviz cinsinden mevduat notunu "B1"den B2"ye düşürdü.

KÜRESEL EKONOMİDEKİ GELİŞMELER

DÜNYA EKONOMİSİ

Dünya ekonomisinde Ekim ayında; ticaret savaşları, artan jeopolitik riskler ve küresel ekonomik krizin 10. yıldönümünde yeni bir kriz yaşanabileceğine dair endişeler gündem oluşturdu.

IMF, düzenli olarak hazırladığı "Dünya Ekonomik Görünüm Raporu"nun, Ekim 2018 sayısını kamuoyuyla paylaştı. "İstikrarlı Büyüme Sınayan Zorluklar" başlığıyla yayınlanan raporda, yükselen jeopolitik ve ekonomik risklerin küresel büyümeyi baskıladığı belirtildi ve 2018 ile 2019 yıllarına ilişkin küresel büyüme beklentisi, %3,9'dan %3,7'ye revize edildi. Küresel ekonomiye yönelik riskler; ticaret savaşları, artan gümrük tarifeleri, siyasi belirsizlikler ve yükselen piyasalardaki sermaye çıkışları olarak dikkat çekiyor. Artan risklerin özellikle çeşitli AB ülkelerini ve gelişmekte olan ekonomileri olumsuz yönde etkilemesi öngörülüyor.

Küresel Finansal İstikrar Raporu'nun Ekim sayısını da yayınlayan IMF; 2008 global krizin 10. yılında, suların yeniden ısındığına ve yeni bir krize yönelik işaretlerin güçlendiğine dair tespitlerine yer verdi. Raporda yer alan görüşlere göre yakın gelecekte ticaret savaşlarının güçlenmesi ve yükselen jeopolitik riskler ile politik belirsizlikler, küresel sermaye piyasalarında risk algısının aniden kötüleşmesine, ciddi gerilemelerin yaşanmasına ve küresel finansman şartlarının sert bir şekilde sıkılaşmasına sebep olabilir.

IMF ile birlikte Dünya Bankası da ticaret savaşlarına ve küresel büyümeye dair endişelerini paylaştı. Çin ve ABD arasındaki ticari gerilimin ciddi kaygı yaratacak düzeyde olduğunu belirten Dünya Bankası, karşılıklı ticari savaşların yaygınlaşarak bütün ülkelerin gümrük tarifelerini yükseltmesi durumunda küresel büyümenin zarar göreceği uyarısında bulundu. Bankaya göre, ticaret savaşlarının, özellikle Çin'e mal ve hizmet sağlayan ülkelere etkisini belirlemek için daha fazla çalışma yapılması gerekmektedir.

Küresel talebin ve ekonomik büyümenin tehdit altında olduğuna dikkat çeken bir diğer kurum ise Uluslararası Enerji Ajansı (UEA) oldu. Petrol fiyatlarındaki dalgalanmanın küresel büyüme üzerindeki etkisine değinen Ajans, daralan arzı gerekçe göstererek 2018 ve 2019 yıllarına ilişkin günlük petrol talebi tahminini 110 bin varil azalttı. Ajansın öngörülerine göre daralan arz ile birlikte ticaret savaşları ve yüksek seyreden fiyatlar, petrol talebini aşağı yönlü etkileyecek etkenler arasında.

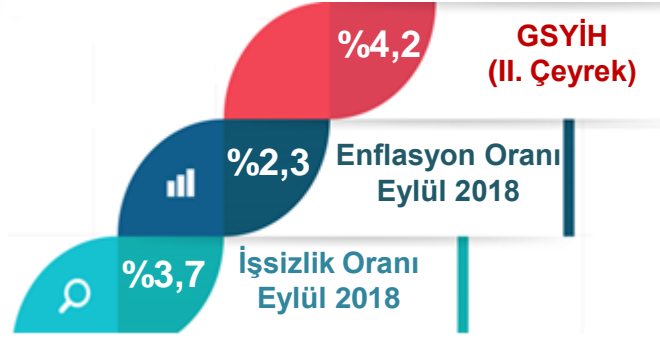
ABD

Amerikan Merkez Bankası (FED), güncel para politikası toplantısında, 25 baz puan ile 3.kez faiz artırımına giderek, fonlama oranını %2.00 – 2.25 düzeyine yükseltti. Son belirtilen görüşler çerçevesinde 2018'de toplam dört, 2019'da ise üç faiz artırımını yapılması uzmanlarca öngörülüyor. Diğer taraftan FED, ABD ekonomisinde 2018'de %3,1; 2019'da ise %2,5 büyüme beklediğini açıkladı.

ABD Başkanı Donald Trump, FED'in enflasyon endişelerini göz ardı ederek faiz artırımını konusunda çok hızlı gittiğini, artırımlara karşı olduğunu ve faizlerin düşük kalması gerektiğini belirtti. Trump'ın açıklama ve eleştirilerinin ardından dünyanın farklı yerlerindeki Merkez Bankası yetkilileri, Merkez Bankası bağımsızlığına vurgu yaparak, Trump'ı eleştiren ve FED'i savunan açıklamalarda bulundu.

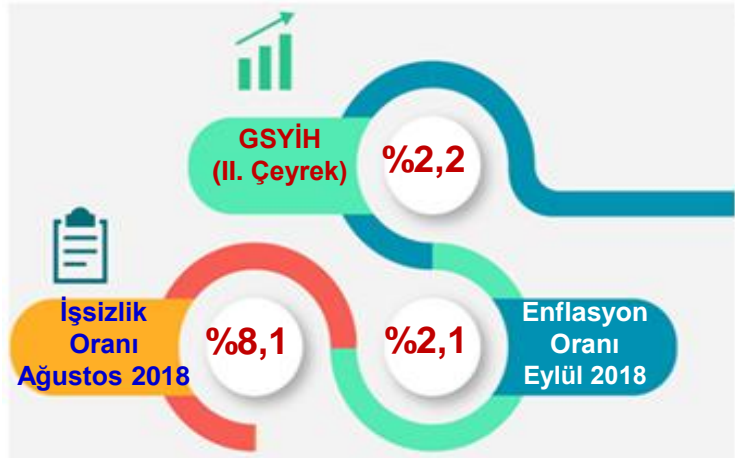
Kasım ayında gerçekleştirilecek ara seçimler öncesinde, Trump'a yönelik bir diğer eleştiri de ABD iş dünyasından geldi. Küresel ticaret savaşından rahatsız olan ABD'li bir grup iş insanı, ek vergilerin ve alınan önlemlerin ABD işletmelerine ve müşterilere ayda 1,4 milyar Dolar'lık yük getirdiğini belirterek, Trump'a karşı reklam kampanyası başlattı. Söz konusu eleştirilerin ara seçimlerin üzerinde de etkili olması bekleniyor.

Euro Bölgesi - AB

Euro Bölgesi ve AB ekonomisi üzerinde küresel ölçekte artan riskler ve kriz endişeleri olumsuz etki yaratıyor. Mart 2019'da AB'den ayrılması planlanan Birleşik Krallık ile hala bir anlaşmaya varılamaması, ABD ile Çin arasındaki küresel ticaret savaşlarının yayılması ve Euro'ya yönelik değer kaybı endişeleri, Bölge ekonomisine dair aşağı yönlü riskler olarak dikkat çekiyor.

Özellikle, İtalya ekonomisinin krize girebileceğine ilişkin işaretler, son zamanlarda endişelerin merkezi haline geldi. İtalyan basınında Hükümetin bütçe açığını 2021 yılına kadar kademeli olarak azaltarak GSYİH'sinin %2'sine indireceği haberlerinin yer alması tepkiyle karşılandı.

Söz konusu haberlerin etkisiyle Euro, Dolar karşısındaki kayıplarını artırdı. Bu süreçte dikkat çekici bir gelişme olarak; Euro Parlamento Alt Meclisi Bütçe Kurulu, İtalya'nın kendi para biriminin olması durumunda mali sorunlarının üstesinden geleceğini belirtti.

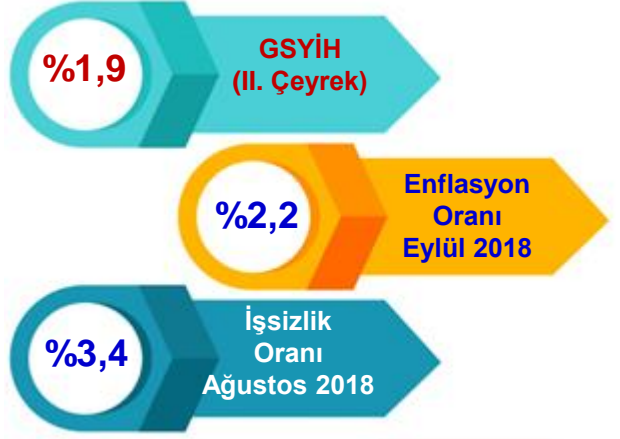
ALMANYA

Almanya Hükümeti, yayınladığı ekonomik büyüme raporunda Almanya'nın 2018 ve 2019'a ilişkin büyüme tahminlerini aşağı yönlü revize etti. Revizyon kapsamında büyüme beklentisi 2018 için %2,3'ten %1,8'e, 2019 için %2,1'den %1,8'e düşürüldü. Aşağı yönlü revizyona gerekçe olarak; Alman işgücü piyasasında devam eden sıkılaşma, inşaat faaliyetlerindeki yavaşlama ve küresel ticaretteki daralma gösterildi.

Almanya'da Eylül ayı tüketici enflasyonu beklenmedik bir şekilde hız kazanarak dört ayın zirvesine çıktı. %2,2 oranında ve beklentilerin üzerinde artış gösteren enflasyon, ülke ve bölge ekonomisinin geleceğine dair bir diğer endişe kaynağı oldu.

Başka bir önemli bir gelişme olarak sanayi üretiminin art arda üçüncü ay düşüş göstermesinin etkisiyle, ihracatta da yavaşlama eğilimi baş gösterdi. Son açıklanan verilere göre, ihracat Ağustos'ta aylık bazda %0,1, ithalat ise %2,7 azaldı. Ancak, ithalattaki baskın gerilemenin etkisiyle dış ticaret fazlası bir önceki aya göre 2,4 milyar Euro artarak 18,3 milyar Euro düzeyinde gerçekleşti. Yakın gelecekte, sanayi üretimiyle birlikte ticaret kısıtlamalarının seyri de, dış ticaret verileri üzerinde etkili olacak.

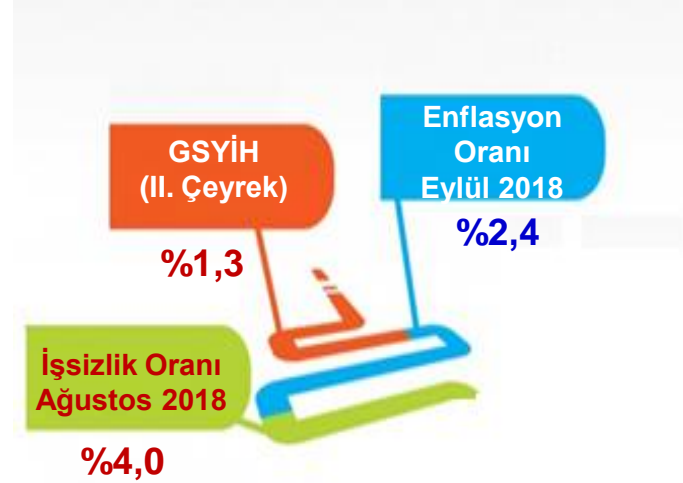

İNGİLTERE

İngiltere ekonomisi, Ağustos'ta aylık bazda beklentilerin altında bir büyüme kaydetse de, çeyreklik bazda yaklaşık son iki yılın en iyi performansını gösterdi. Son açıklanan verilere göre GSYİH, Haziran-Temmuz-Ağustos aylarını kapsayan üç aylık dönemde %0,7 artış kaydetti. Ancak, Brexit anlaşmasının uzlaşmaya varamamasının yarattığı belirsizlikler, gelecek dönemlerde büyüme üzerinde baskı yaratabilir.

2018 ikinci çeyreğe ilişkin bir diğer gelişme ise istihdam verimliliğinin son iki yılın zirvesine çıkması oldu. Söz konusu dönemde saatlik düzeyde ölçülen verimlilik, bir önceki yıla göre %1,4 artarken, işçi maliyetleri de yavaşlama gösterdi. Söz konusu artışın, enflasyonu artırabileceğine yönelik muhtemel beklentiler, İngiltere Merkez Bankası'nın konuyu yakından incelemesine sebep oluyor.

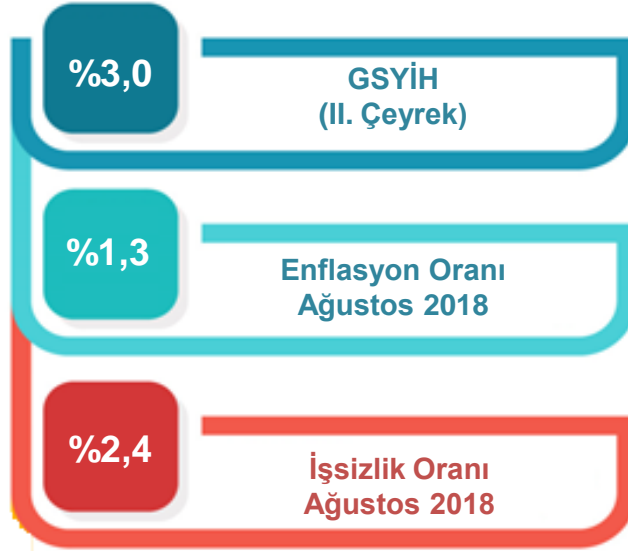

JAPONYA

Japonya Merkez Bankası (BOJ), güncel para politikası toplantısında, politika faizini değiştirmeyerek %0,1'de sabit tutarken, parasal tabanın yıllık 80 trilyon Yen artırılması programında da değişikliğe gitmedi. Alınan kararlara, Japonya ekonomisinin gelirden harcamaya kadar verimli bir seyrinde ve ılımlı bir genişleme içerisinde olmasının yanı sıra, ihracatın da yükselen eğilimi gerekçe gösterildi.

Küresel satış hacminin artmasıyla, Japonya'da 10 yıl vadeli hazine tahvillerinin faizi, 20 ayın zirvesine çıktı. BOJ'un uzun vadeli varlık alımlarını azaltmasıyla tetiklenen kazanç artışı, gösterge tahvil faizinin %0,15 düzeyine çıkmasını sağladı. Söz konusu oran, Şubat 2017'den bu yana en yüksek düzey olarak dikkat çekiyor. Hazine tahvillerindeki satışların devam etmesi, faizlerin daha da yükselmesini sağlamakla birlikte, BOJ'dan sürpriz bir hamle gelmesiyle faizlerdeki yükselişin sınırlanabileceği de öngörülüyor.

➤ Ülkelerin çeyrekler itibariyle verilen büyüme oranları, bir önceki yılın aynı dönemine göre baz alınmıştır.

GELİŞMEKTE OLAN EKONOMİLER

ÇİN

Çin süregelen ticaret savaşları sebebiyle, likidite sıkışma endişesiyle karşı karşıya. Piyasalara likidite sağlama amacıyla Çin Merkez Bankası (PBOC), bu yıl dördüncü kez bankaların zorunlu karşılık oranlarında indirmeye gitti. Alınan karar kapsamında bazı bankaların zorunlu karşılık oranları 15 Ekim'den itibaren geçerli olmak üzere %1 indirildi. Söz konusu karar doğrultusunda, piyasalara 1,2 trilyon Yuan'lık (175 milyon Dolar) likidite sağlanacak.

Ticaret savaşlarındaki sertleşme, Çin varlıkları üzerinde baskı oluşturuyor. Söz konusu baskılar kapsamında Çin ve Hong Kong hisse senetlerindeki satış dalgası güçlenerek, Şanghay Bileşik Endeksi'ne %5 değer kaybetti ve endeks 4 yılın en düşük düzeyine geriledi. Diğer taraftan Yuan da, %0,1 düşerek yaklaşık son iki ayın en düşük seviyesini gördü.

Ancak, olumsuzlukların ve endişelerin varlığına rağmen ticaret hacmi ivmelenmeye devam ediyor. Ülkede Dolar cinsinden ihracat, Eylül ayında yıllık bazda %14,5 artarak beklentilerin oldukça üzerinde gerçekleşti. İthalat ise aynı dönemde yıllık %14,3 artışla beklentinin altında kaldı. Böylece, dış ticaret fazlası Eylül'de 31,7 milyar Dolar gibi yüksek bir düzeyde gerçekleşti. Dış ticaret hacmindeki istikrar, ticaret savaşlarının kaybedenin Çin olacağı yönündeki görüşleri zayıflatıyor.

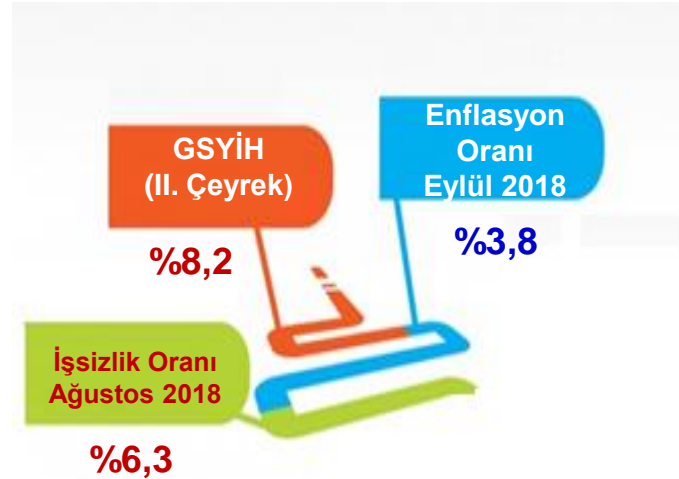
HİNDİSTAN

Az kısıtlamalarının etkisiyle 86,7 Dolar'la dört yılın en yüksek düzeyine kadar yükselen Brent petrol fiyatı, dünyanın en büyük petrol ithalatçılarından biri olan Hindistan'ın ekonomisini olumsuz etkiliyor. Hindistan, mevcut durumda petrol ihtiyacının %80'ini ithalat ile sağlıyor.

Gelişmekte olan ülkelerdeki kur değerindeki kayıplar, Hindistan'da da kendini gösteriyor. Hindistan Rupee'sinin Dolar karşısındaki son dönemlerde güçlenen değer kaybı, petrol fiyatlarını ve dolayısıyla ithalat maliyetlerini artırıyor. Söz konusu maliyet artışı, 2019'da cari açığa 1,6 milyar Dolar'lık ek bir yük bindirerek, tabloyu daha olumsuz hale getirebilir.

Hindistan Merkez Bankası (RBI) gerçekleştirdiği son toplantıda faizlerde değişikliğe gitmeyerek %6,5 düzeyinde sabit tuttu. Oy çokluğuyla alınan faiz kararı, gelecek toplantılarda artırım yönünde değişiklik gösterebilir.

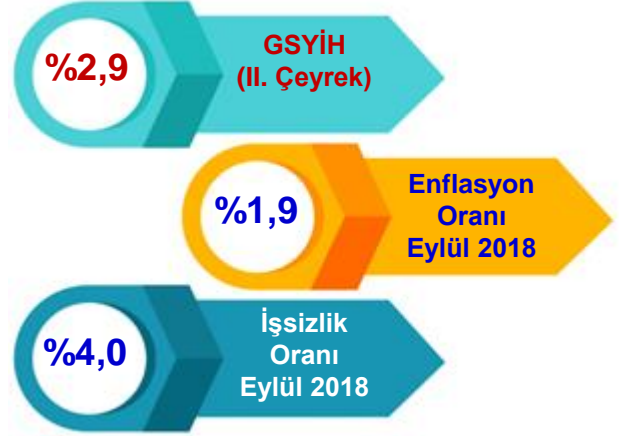

GÜNEY KORE

Güney Kore, yaşadığı olumsuzluklara rağmen cari fazla gücünü korumaya devam ediyor. Güney Kore Merkez Bankası'nın açıkladığı verilere göre Ağustos ayı cari fazlası yıllık bazda %40 artışla 8,4 milyar Dolar düzeyinde gerçekleşti. Asya'nın 4. büyük ekonomisi, 78 aydır cari fazla veriyor.

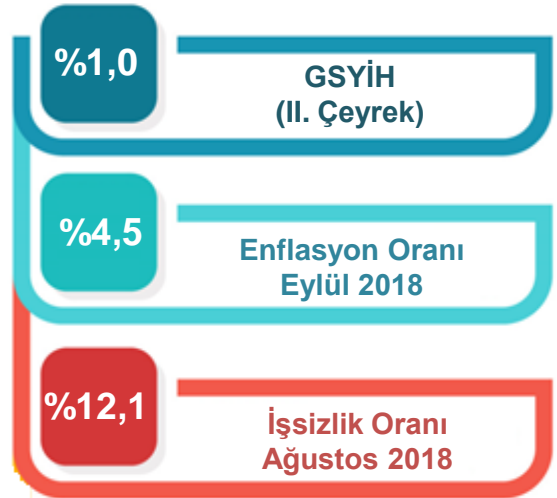
Küresel ölçekte yaygınlık kazanan ticaret savaşları ve korumacı eğilimler, Güney Kore gibi ihracatçı ülkeleri yeni arayışlara yönlendiriyor. Bu kapsamda Güney Kore, Meksika ile karşılıklı ticaretin artırılması ve korumacı eğilimlerin karşısında birlikte hareket edilmesi yönünde anlaşmaya gitti. Anlaşma, Güney Kore'nin ticaret savaşlarının karşısında ikinci büyük ticari partneri konumunda olan Meksika ile birlikte hareket etmesini de sağlayacak.

Güney Kore'de işsizlik oranının Ağustos'ta son 8 yılın zirvesinde gerçekleşmesinin ardından alınan önlemler, istihdam piyasaları üzerindeki etkisini gösterdi. Özellikle sağlık sektöründeki istihdam artışının etkisiyle Eylül ayı işsizlik oranı %4,0'e geriledi. Tahminler işsizlik oranının bir süre daha %3,7 – 4,2 bandında devam edebileceği yönünde görünüyor.

BREZİLYA

Brezilya, devlet başkanlığı seçimlerinin heyecanı ve belirsizliğiyle gündem buluyor. 7 Ekim'de gerçekleştirilen devlet başkanlığı seçimleri, 28 Ekim'de gerçekleştirilecek ikinci tura kalırken, Brezilya'nın Trump'ı olarak anılan aşırı sağcı aday Jair Bolsonaro ilk turu önde bitirdi. Bolsonaro'nun ikinci turda seçimleri kazanmasıyla, Brezilya'da da ABD'de olduğu gibi alışlagelmişin dışında, korumacı bir politika döneminin başlayabileceği öngörülmüyor.

Yakın zamanda yüzleştiği ciddi ekonomik sorunları ve resesyonu hala aşmaya çalışan Brezilya'da, her iki devlet başkanı adayının da kapsamlı bir ekonomik program açıklamaması, ekonomistlerin eleştirilerine sebep oldu. Ancak, yatırımcıların ve ekonomistlerin genel eğilimi, ilk turu önde bitiren Bolsonaro tarafında görünüyor. Bolsonaro'nun Brezilya emeklilik sistemindeki mali sorunları ve artan borç problemini çözeceğine dair beklentiler, bu eğilimde etkili oluyor.

RUSYA

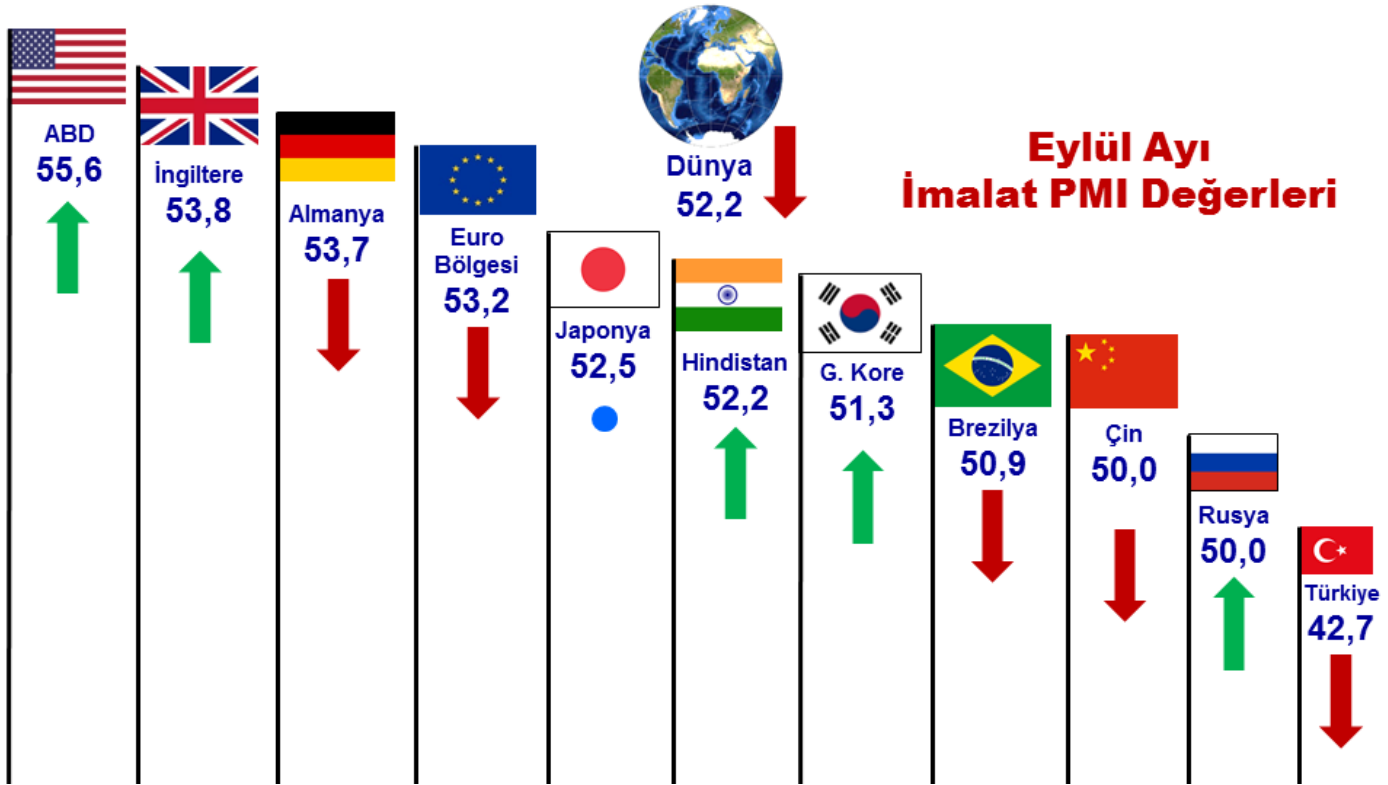
Rusya'nın ekonomik görünümüne dair iyimser beklentiler güçleniyor. IMF, dünyanın ve pek çok ülkenin ekonomik büyüme tahmininde aşağı yönlü revizyona giderken, Rusya'ya dair büyüme tahminini yükseltti. 2018 için %1,7'lik büyüme tahmini korunurken, 2019 büyüme tahmini %1,5'den %1,8'e revize edildi. Yukarı yönlü revizyona, artan petrol fiyatlarının ve yükselen iç talebin Rusya ekonomisini olumlu etkilemesi gerekçe gösterildi.

Rusya'da enflasyon, artış eğilimini Eylül'de de sürdürdü. Önceki 2 ayda, yıllık bazda %2,5 ve %3,1 artan tüketici enflasyonu Eylül'de %3,4 yükseldi. Enflasyonun artış eğilimini devam ettirmesi, geçtiğimiz ay sürpriz bir kararla faiz artırımına giden Rusya Merkez Bankası'nın, yeni artırım kararları almasına sebep olabilir.

%1,7**GSYİH
(II. Çeyrek)****%3,4****Enflasyon Oranı
Eylül 2018****%4,5****İşsizlik Oranı
Eylül 2018**

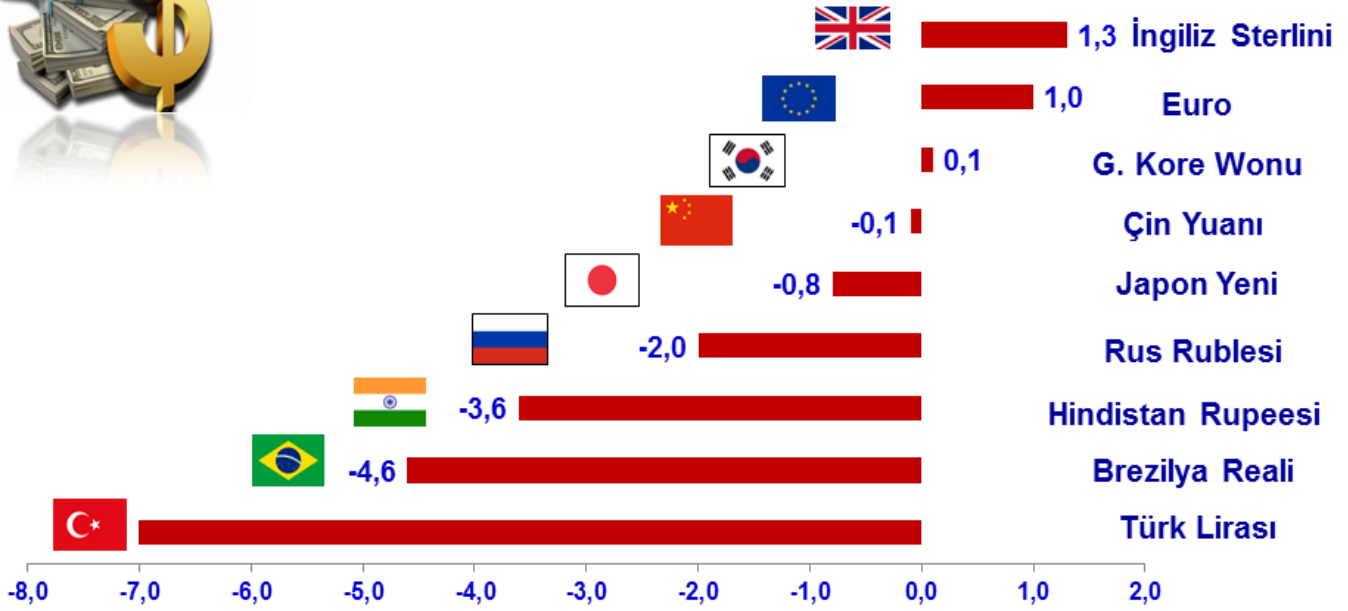
İMALAT PMI İNCELEMESİ (Eylül 2018)

- Eylül ayı İmalat PMI değerlerinde, ABD ve İngiltere kaydettikleri yükselişle liderliği üstlenirken, Almanya ve Euro Bölgesi'nde düşüş kaydedildi.
- G. Kore ve Hindistan'da yükseliş, Brezilya ve Çin'de ise düşüş eğilimi gözleniyor.
- En düşük imalat PMI değerleri Ekim ayında da Türkiye ve Rusya'da kaydedildi.

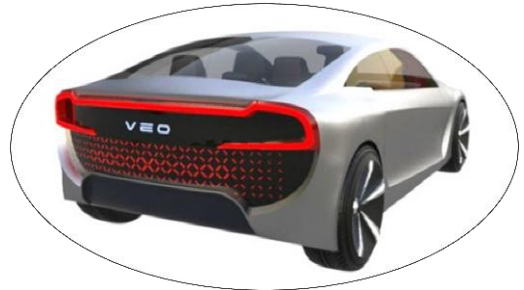
DÖVİZ KURLARI İNCELEMESİ (EYLÜL 2018)

- Eylül ayında Dolar, bir önceki aya göre daha az olmakla birlikte, pek çok para birimine karşı değer kazancını sürdürdü. Euro ve İngiliz Sterlini'ne karşı ise hafif düzeyde değer kaybetti.

**TEKNOLOJİ
GÜNDEMİ**

- Çin'in en büyük teknoloji firması unvanına sahip olan Alibaba, Çin'in dış teknolojiye olan bağımlılığını azaltmak amacıyla kendi bilgisayar çiplerini üretmeyi planladığını açıkladı. Şirket bu kapsamda 2019'un ikinci yarısında ilk yapay zeka çipini geliştirmek için çalışmalara başlayacak ve bulut bilişim, nesnelerin interneti ve diğer benzer alanlar için yapay zeka çipleri üretecek.
- IBM, yapay zeka çalışmalarına devam ediyor. Şirketin yürüttüğü son çalışmalar kapsamında yapay zeka algoritmalarının verdiği kararların nasıl ve neden verildiğini anlık olarak analiz edebilecek bir program geliştirdi. Program, yapay zekanın ön yargılara sahip olup olmadığını belirleme konusundaki çalışmalara katkı sağlayacak.
- ABD'li teknoloji şirketi Boston Dynamics'in son geliştirdiği Atlas adı verilen robotun, koşma, zıplama ve sıçrama gibi hareketlerinin, son derece esnek ve insan kadar başarılı yapabildiği açıklandı. Bu açıdan, robot teknolojilerinde önemli bir eşik daha aşılmış oldu.
- Hindistan Teknoloji Enstitüsü'nde görevli bilim insanları havadaki sisten su üreten bir cihaz geliştirdi. Söz konusu cihaz, test aşamalarını başarıyla tamamlaması halinde özellikle kurak bölgelerde sulamaya yardımcı olmak amacıyla kullanılabilir.
- Japon elektrik üretim şirketi Toshiba, trenlerin frenleme sırasında ortaya çıkan enerjiyi depolamayı ve elektrik üretmeyi sağlayan yeni batarya teknolojisinin tanıtımını yaptı. Söz konusu teknoloji, yakın gelecekte şehir şebekelerine de elektrik sağlayabilecek.
- ABD'de felçli insanların yürümesini sağlayan yeni bir teknoloji geliştirildi. Hastaların omurluğuna elektrik veren bir cihaz yerleştirilmesini içeren yeni teknoloji, felci ortadan kaldırarak yürüme işlevini yerine getirebiliyor.
- Zorlu Grubu'nun, Vestel Elektronik aracılığıyla elektronik otomobil tasarımı için tescil başvurusu yaptığı açıklandı. Bu kapsamda, yerli otomobil projesinde Türkiye'nin Otomobili Girişim Grubu'nda yer alan beş 'babayiğit'ten biri olan Zorlu Holding'in, "VEO" adı verilen ilk yerli otomobilinin tasarımları da paylaşıldı.
- Van İş Geliştirme Merkezi'nde girişimci bir firma, bitkisel üretime büyük zarar veren dolu yağışlarını önlemek için özel bir makine geliştirdiğini açıkladı. Milli yazılım ve olanaklarla geliştirildiği açıklanan ve belirli bir alanda dolu oluşumunu engelleyen cihaz, deneme testlerini başarıyla geçti.

ENFLASYON EYLÜL 2018

TÜRKİYE'DEKİ GÜNCEL EKONOMİK GELİŞMELER

Enflasyon oranı; 2018 yılı Eylül ayı enflasyon oranı; yıllık TÜFE'de %24,52, Yİ-ÜFE'de %46,15 oranında gerçekleşerek son 15 yılın zirvesine ulaştı. Bir önceki aya göre TÜFE'de %6,30 oranında ve Yİ-ÜFE'de %10,88 oranında artış yaşandı.

	TÜFE		Yİ-ÜFE		YD-ÜFE	
	2017	2018	2017	2018	2017	2018
Yıllık (%)	11,20	24,52	16,28	46,15	24,05	75,04
Yıllık Ort. (%)	9,98	13,75	13,26	21,36	20,74	31,44
Aylık (%)	0,65	6,30	0,24	10,88	0,12	10,14

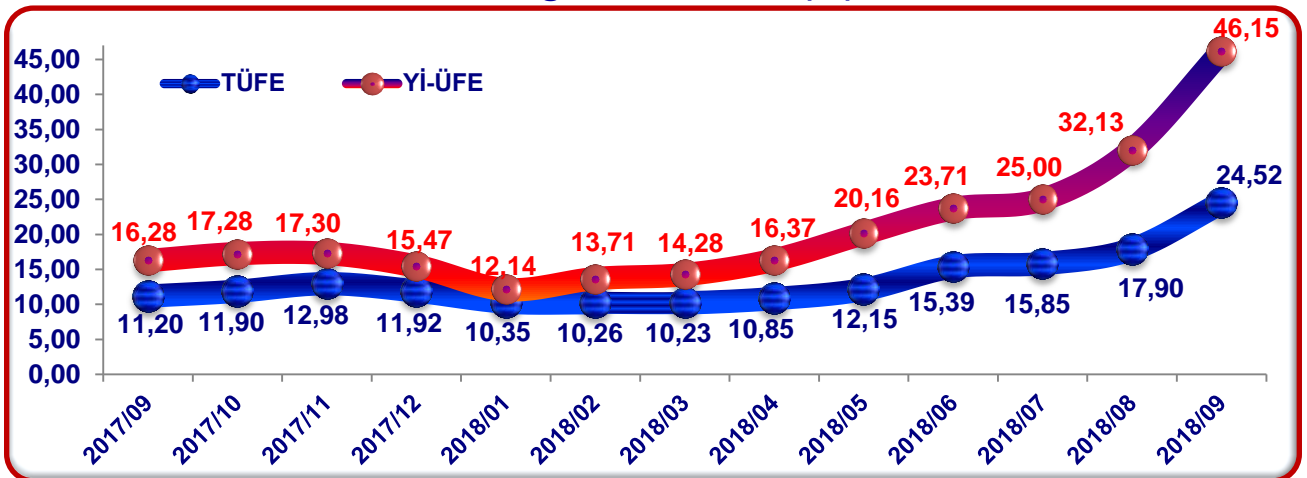
Kaynak: TÜİK

Yıllık en yüksek artış TÜFE'de %37,28 ile ev eşyası grubunda gerçekleşti. Ayrıca TÜFE'de bir önceki yılın aynı ayına göre; ulaştırma %36,61, çeşitli mal ve hizmetler %30,61, gıda ve alkolsüz içecekler %27,70 ve konut %21,84 ile en çok artışın olduğu diğer gruplar olarak dikkat çekti.

İstatistiki bölgelere göre yapılan ayırmda; İzmir'de TÜFE, bir önceki yılın aynı ayı için %24,14 ve on iki aylık ortalamalara göre %14,50 oranında artış gösterdi.

Yİ-ÜFE alt kalemleri bazında bir önceki aya göre; sanayinin dört sektöründen madencilik ve taşocakçılığı sektörü %5,65 oranında, imalat sanayi sektörü %9 oranında, su sektörü %0,65 ve elektrik ve gaz sektörü %40,21 oranında arttı. Yıllık bazda imalat sanayideki artış, genel artışın da üstünde %44,77 oldu.

Yıllık Değişim Oranları (%)

SANAYİ ÜRETİM ENDEKSİ

AĞUSTOS 2018

Arındırılmamış Sanayi Üretim

Endeksi; bir önceki yılın aynı ayına göre 2018 yılı Ağustos ayında %11,1 oranında azalırken, takvim etkisinden arındırılmış Sanayi Üretim Endeksi yıllık bazda %1,7 oranında arttı.

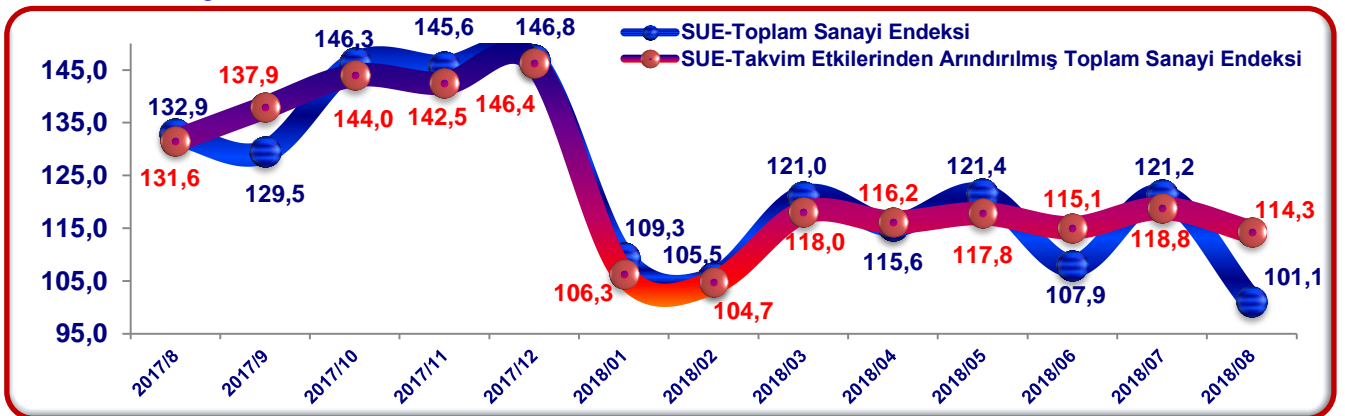
Toplam Sanayi
Madencilik ve taşocakçılığı
İmalat Sanayi
Elektrik, Gaz, Buhar ve İklim Ürt. ve Dağıtım

Kaynak: TÜİK

	Arındırılmamış		Takvim etkisinden Arındırılmış		Mevsim ve takvim etkisinden Arındırılmış	
	Endeks	Değişim Yıllık (%)	Endeks	Değişim Yıllık (%)	Endeks	Değişim Yıllık (%)
Toplam Sanayi	101,1	-11,1	114,3	1,7	116,9	-1,1
Madencilik ve taşocakçılığı	117,9	-3,2	128,1	6,1	119,2	5,0
İmalat Sanayi	97,9	-12,5	111,8	1,2	116,6	-1,5
Elektrik, Gaz, Buhar ve İklim Ürt. ve Dağıtım	127,5	-1,9	133,4	2,9	119,2	-0,8

Takvim etkisinden arındırılmış verilerle sanayinin alt sektörlerine baktığımızda; 2018 yılı Ağustos ayında bir önceki yılın aynı ayına göre, madencilik ve taşocakçılığı sektörü %6,1 oranında, imalat sanayi sektörü %1,2 oranında ve elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektörü %2,9 oranında arttı.

Ana sanayi gruplarından 2018 yılı Ağustos ayında mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış Sanayi Üretim Endeksi'nde, bir önceki aya göre en fazla azalış; %2,8 ile dayanıksız tüketim malında gerçekleşti. İmalat sanayinin alt sektörlerine baktığımızda; aynı dönemde en fazla azalış ise, %17 ile temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatında gerçekleşti. Bu azalışı %11 ile motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı, %7,4 ile deri ve ilgili ürünlerin imalatı ve %5,7 ile içeceklerin imalatı izledi. En fazla artış; %27,2 ile diğer ulaşım araçlarının imalatında gerçekleşti. Ardından %17,4 ile bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatı, %3,3 kağıt ve kağıt ürünleri imalatı ve %2,5 ile makine ve ekipmanların kurulumu ve onarımı ürünleri imalatı geldi.

HANE HALKI İŞGÜCÜ VERİLERİ TEMMUZ 2018

TOPLAM

2017

2018

İşsizlik oranı, 15 ve üstü yaş grubunda; 2018 yılı Temmuz ayı işsizlik oranı geçen yılın aynı ayına göre 0,1 puan artışla %10,8 oranında gerçekleşirken, istihdam edilen kişi sayısı 507 bin ve işsiz sayısı 88 bin kişi arttı. İşsizlik oranı; erkeklerde %9,1 kadınlarda %14,3 oranında kaydedildi. .

	2017	2018
15 yaş ve daha yukarı yaştakiler		
Nüfus (Bin kişi)	59.927	60.679
İşgücü (Bin kişi)	32.200	32.796
İstihdam (Bin kişi)	28.758	29.265
Tarım	6.021	5.774
Tarım dışı	22.736	23.491
İşsiz (Bin kişi)	3.443	3.531
İşgücüne dahil olmayanlar (Bin kişi)	27.727	27.883
İşgücüne katılma oranı (%)	53,7	54,0
İstihdam oranı (%)	48,0	48,2
İşsizlik oranı (%)	10,7	10,8
Tarım dışı işsizlik oranı (%)	13,0	12,9
15-64 yaş grubu		
İşgücüne katılma oranı (%)	59,0	59,5
İstihdam oranı (%)	52,5	52,9
İşsizlik oranı (%)	10,9	11,0
Tarım dışı işsizlik oranı (%)	13,0	13,0
Genç nüfusta (15-24 yaş) işsizlik oranı (%)	21,1	19,9
Ne eğitimde ne istihdamda olanların oranı (%)*	26,7	27,7

Kaynak: TÜİK- Mevsim etkilerinden arındırılmamış temel işgücü göstergeleri

*Çalışmayan, eğitim (örgün ve yaygın) görmeyen gençlerin, toplam genç nüfus içindeki oranıdır.

Tarım dışı işsizlik oranı %12,9, işsiz sayısı 3 milyon 531 bin kişi oldu. Genç nüfusta işsizlik oranı %19,9 seviyesine geriledi. Yani her 4 gençten biri işsizdir.

2018 yılı Temmuz ayında istihdam edilenlerin %19,7'si tarım, %19,5'i sanayi, %6,9'u inşaat ve %53,9'u hizmetler sektöründe gerçekleşti.

İSTİHDAMIN GELİŞİMİ (Bin kişi, 15+ yaş)

**Temmuz
2018**

	SANAYİ	TARIM	İNŞAAT	HİZMETLER	TOPLAM
Erkek	4.278	3.116	1.949	10.701	20.144
Kadın	1.324	2.658	71	5.068	9.121
Toplam	5.703	5.774	2.020	15.768	29.265

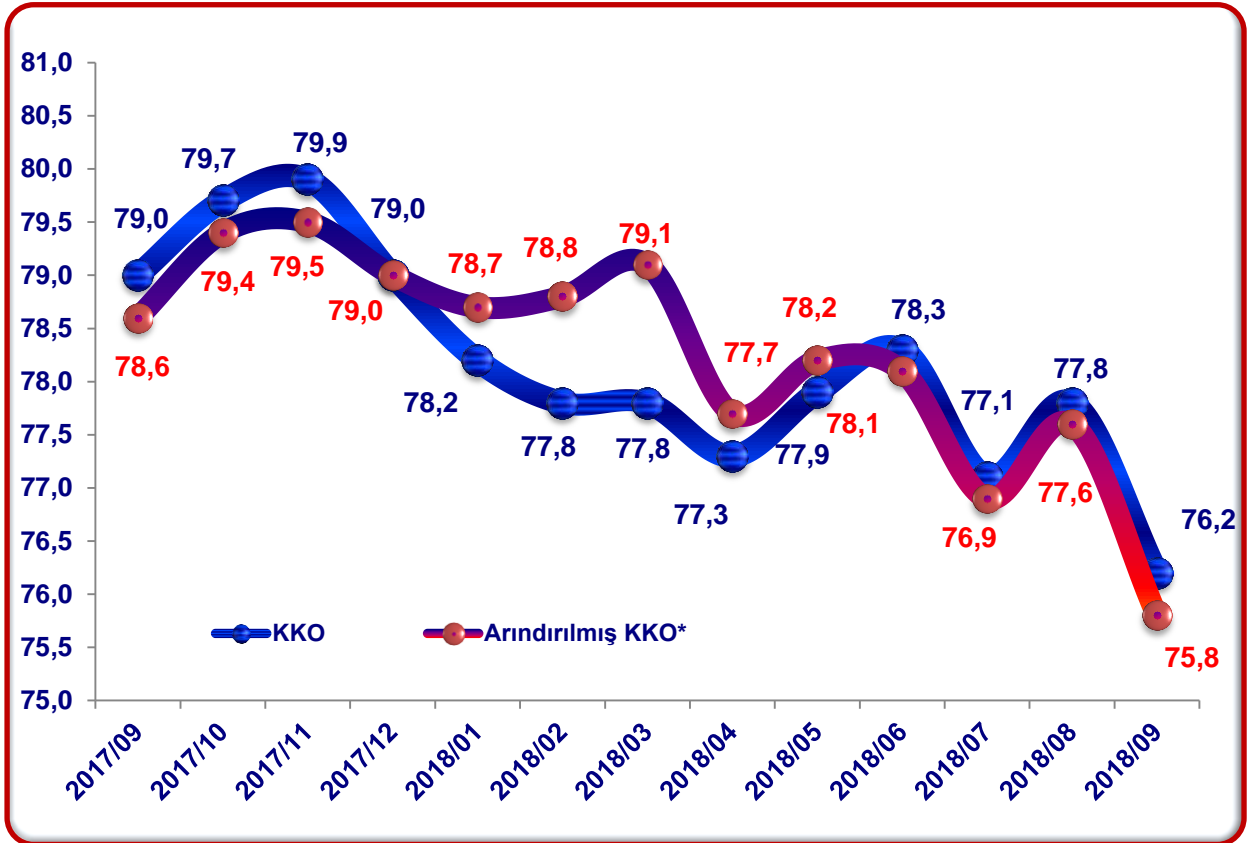
Kaynak: TÜİK

Araştırma Müdürlüğü
Ekim 2018

KAPASİTE KULLANIM ORANI EYLÜL 2018

Kapasite kullanımı, 2018 yılı Eylül ayında Kapasite Kullanımı bir önceki aya göre 1,60 puan azalarak %76,2 seviyesinde gerçekleşti.

Kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri %87,85, ağaç, ağaç ürünleri ve mantar ürünleri imalatı (mobilya hariç) %85,37, motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı %83,61 ve kağıt ve kağıt ürünlerinin imalatı %80,96 ile 2018 yılı Eylül ayını en yüksek kapasite ile kapatan sektörler oldu.

Kaynak: TCMB

ÖDEMELER DENGESİ AĞUSTOS 2018

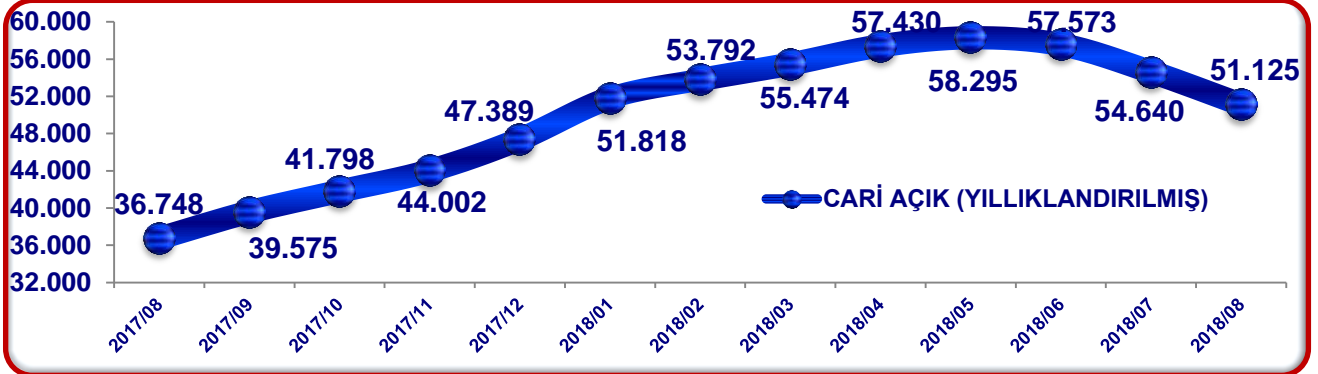
	Ağustos		Ocak-Ağustos		Değişim Oranı (%)
	2017	2018	2017	2018	
CARI İŞLEMLER HESABI	-923	2.592	-26.932	-30.579	-51.125
SERMAYE HESABI	5	22	17	58	57
FINANS HESABI	602	6.279	-31.046	-15.386	-31.064
Doğrudan Yatırımlar (net)	-797	-737	-5.392	-4.434	-7.367
Portföy Yatırımlar (net)	-2.237	1.786	-20.236	2.212	-2.028
Diğer Yatırımlar (net)	235	13.305	-4.020	246	-1.450
Rezerv Varlıklar (net)	3.401	-8.075	-1.398	-13.410	-20.219
Net Hata ve Noksan	1.520	3.665	-4.131	15.135	20.004

Cari işlemler açığı; 2018 yılı Ağustos ayında geçen yılın aynı ayına göre, dış ticaret açığındaki daralma ve turizm gelirlerindeki toparlanmanın etkisiyle 2,6 milyar Dolar ile piyasa beklentilerinin biraz üzerinde gerçekleşerek 2015 yılı Eylül ayından bu yana ilk defa fazla verdi. 2018 yılı Ocak-Ağustos döneminde geçen yılın aynı dönemine göre %13,5 artarak, 30,6 milyar Dolar kaydedildi.

Cari açık, 12 aylık kümülatifte ise, 2018 yılı Ağustos ayında geçen yılın aynı ayına göre %39 oranında artarken, 51,1 milyar Dolar ile son 8 ayın en düşük seviyesinde gerçekleşti.

2018 yılı Ağustos ayında doğrudan yatırımlarda 737 milyon Dolar sermaye girişi yaşandı. Diğer yatırımlarda 13,3 milyar Dolar ile Ağustos ayında son 8 ayın en yüklü sermaye çıkışı yaşandı. Son 7 aydır sermaye çıkışı devam eden Portföy yatırımlarında 1,8 milyar Dolar ile 2018 yılı Nisan ayından bu yana en yüksek sermaye çıkışı kaydedildi. Rezerv varlıklar 2018 yılı Ağustos ayında 8,1 milyar Dolar ve Ocak-Ağustos döneminde 13,4 milyar Dolar azaldı. Bu ay net hata ve noksan kaleminde ise, 3,7 milyar Dolar, 8 aylık dönemde ise, 15,1 milyar Dolar sermaye girişi kaydedildi.

TL'deki değer kaybı nedeniyle İhracattaki olumlu görünüm, iç talepte azalma ve kur atışlarıyla ithalattaki yavaşlama dış ticaret açığındaki azalmaya sebep oldu. Bu durum cari açığa pozitif yönde katkı sağladı. Devletin sıkı para ve maliye politikalarının kapsamında alınacak tedbirlerle iç talebin baskılanacağı, cari açığındaki daralmanın devam edeceği öngörülmektedir.

GÜVEN ENDEKSLERİ VE BÜTÇE

Reel Kesim Güven Endeksi; 2018 yılı Eylül ayında, 6,8 puan azalarak 89,6 ile son 9,5 yılın en düşük seviyesinde kaydedildi.

Tüketici Güven Endeksi, 2018 yılı Eylül ayında %13,2 azalarak 59,3 ile 2015 yılı Eylül ayından bu yana en düşük seviyesine geriledi.

Ekonomi Güven Endeksi; tüketici güven endeksi ve mevsim etkilerinden arındırılmış reel kesim (imalat sanayi), hizmet, perakende ticaret ve inşaat sektörleri güven endekslerinin alt endekslerinin ağırlıklandırılarak birleştirilmesi ile oluşturulmakta olup, 2018 yılı Eylül ayında 71 ile 2009 yılı Mart ayından bu yana en düşük seviyesinde gerçekleşti.

	REEL KESİM	TÜKETİCİ	EKONOMİ
	GÜVEN ENDEKSİ	GÜVEN ENDEKSİ	GÜVEN ENDEKSİ
2017			
Eylül	111,6	68,7	102,8
Ekim	109,5	67,3	101,4
Kasım	106,3	65,2	97,9
Aralık	103,3	65,1	95,0
2017 Yıllık	108,0	68,6	98,2
2018			
Ocak	108,3	72,3	104,9
Şubat	110,8	72,3	103,0
Mart	111,9	71,3	100,2
Nisan	111,2	71,9	98,3
Mayıs	109,9	69,9	93,5
Haziran	104,6	70,3	90,4
Temmuz	102,7	73,1	92,2
Ağustos	96,4	68,3	83,9
Eylül	89,6	59,3	71,0

BÜTÇE GERÇEKLEŞMELERİ

Bütçe; 2017 yılı Ocak-Eylül döneminde 31,6 milyar TL, 2018 yılı Ocak-Eylül döneminde 56,7 milyar TL açık verdi. Aynı dönemde bütçe gelirleri %19,8 oranında artarak 546,8 milyar TL, bütçe giderleri ise %23,6 oranında artarak 603,5 milyar TL olarak kaydedildi.

2018 yılı Ocak-Eylül döneminde vergi gelirleri; bir önceki yılın aynı ayına göre %19,2 oranında artarak 459,4 milyar TL seviyesine ulaştı. Faiz hariç giderler %23 oranında artarak 543,1 milyar TL olarak gerçekleşti. 2017 yılı Ocak-Eylül döneminde 15 milyar TL faiz dışı fazla verilmişken, bu yılın aynı döneminde 3,7 milyar TL faiz dışı açık verildi.

	Ocak-Eylül (Milyon TL)		Değişim Oranı (%)
	2017	2018	
Bütçe Giderleri	488.221	603.544	23,6
Faiz Hariç Giderler	441.643	543.125	23,0
Faiz Giderleri	46.577	60.419	29,7
Bütçe Gelirleri	456.608	546.818	19,8
Vergi Gelirleri	385.349	459.350	19,2
Bütçe Dengesi	-31.613	-56.726	-79,4
Faiz Dışı Denge	14.964	3.693	-75,3

Kaynak: TCMB

DIŞ TİCARET VERİLERİ

AĞUSTOS 2018

2018 yılı Ağustos ayında ihracat, 2017 yılı aynı dönemine göre, %6,5 oranında azalışla 12,4 milyar Dolar, ithalat da %22,7 oranında azalışla 14,8 milyar Dolar seviyesine geriledi.

Dış ticaret açığı 2018 yılı Ağustos ayında, geçen yılın aynı dönemine göre %59 oranında azalarak 2,4 milyar Dolar kaydedildi. 2017 yılı Ağustos ayında %45,3 olan Avrupa Birliği'nin (AB) ihracattaki payı, 2018 yılı Ağustos ayında %45,4, AB'ye yapılan ihracat 5,6 milyar Dolar gerçekleşti.

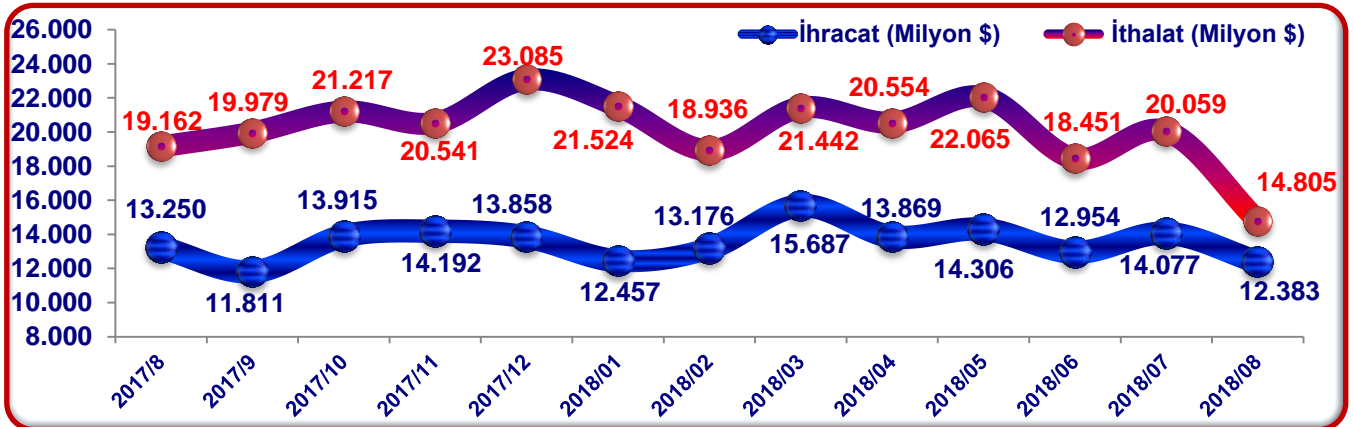
	İhracat (FOB)		İthalat (CIF)		Ara Malları İthalatı		Dış Ticaret Dengesi		İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (%)
	Değer	Değişim (%)	Değer	Değişim (%)	Değer	Değişim (%)	Değer	Değişim (%)	
Oca.-Ağu. 2017	103.236	10,7	148.972	13,8	110.091	24,8	-45.736	21,3	69,3
Oca.-Ağu. 2018	108.634	5,2	157.830	5,9	119.987	9,0	-49.196	7,6	68,8
Ağustos 2017	13.248	12,0	19.162	15,3	13.909	21,8	-5.913	23,6	69,1
Ağustos 2018	12.383	-6,5	14.805	-22,7	11.608	-16,5	-2.422	-59,0	83,6

Kaynak: TÜİK

2018 yılı Ağustos ayında fasıllar düzeyinde en büyük ihracat kalemi, "Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı" (1.292 milyon \$) olurken; bu fasılı "kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, inciler, taklit mücevherci eşyası, metal paralar" (1.198 milyon \$); "kazanlar, makineler, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları" (1.165 milyon \$); "demir ve çelik" (849 milyon \$) ve "örme giyim eşyası ve aksesuarı" (720 milyon \$) izledi.

"Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar" (3.475 milyon); "kazanlar, makineler, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları" (1.652 milyon \$); "demir ve çelik" (1.406 milyon \$); "elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı" (1.047 milyon \$) ve "plastikler ve mamuller" (881 milyon \$) ile en yüksek ithalat yapılan fasıllar oldu.

2018 yılı Ağustos ayında İzmir'in ihracatı 2017 yılı Ağustos ayına göre, %3,6 oranında azalarak 802 milyon Dolar, ithalatı da %24,8 oranında azalarak 598 milyon Dolar olarak gerçekleşti. 2018 yılı Ağustos ayında Ege Bölgesi'nin ihracatı 2017 yılı Ağustos ayına göre, %5,4 oranında azalarak 1,35 milyar Dolar, ithalatı da %27,8 oranında azalarak 988 milyon Dolar olarak kaydedildi.

Araştırma Müdürlüğü
Ekim 2018

TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER TABLOSU: TÜRKİYE

BÜYÜME	2013	2014	2015	2016	2017	2018/II
GSYH (Cari Fiyatlarla) (Milyon TL)	1.809.713	2.044.466	2.338.647	2.608.526	3.106.537	884.004
Büyüme Oranı (Zincirlenmiş Hacim End. göre) (%)	8,5	5,2	6,1	3,2	7,4	5,2
İmalat Sanayi (Zincirlenmiş Hacim End.) (%)	9,3	6,1	5,9	3,8	9,1	4,7
İŞGÜCÜ VE İSTİHDAM	2013	2014	2015	2016	2017	Tem.18
İstihdam Edilen Kişi Sayısı (Bin Kişi)	25.524	25.933	26.621	27.205	28.189	26.265
İstihdam Oranı (%)	45,9	45,5	46,0	46,3	47,1	48,2
İşsiz Sayısı (Bin Kişi)	2.747	2.853	3.057	3.330	3.454	3.531
İşsizlik Oranı (%)	9,7	9,9	10,3	10,9	10,9	10,8
Tarım Dışı İşsizlik Oranı (%)	12	12	12,4	13	13,1	12,9
ENFLASYON (%)	2012	2013	2014	2015	2016	Eyl.18
Yİ-ÜFE (yıllık)	2,45	6,97	6,36	5,71	9,94	46,15
YD-ÜFE (yıllık)	-1,13	16,15	2,63	10,9	17,73	75,04
TÜFE (yıllık)	6,16	7,4	8,17	8,81	8,53	24,52
DIŞ TİCARET (Milyon \$)	2013	2014	2015	2016	2017	Oca.-Ağu. 18
İhracat	151.803	157.610	143.889	142.544	157.020	108.634
İthalat	251.661	242.177	207.234	198.617	233.800	157.830
Dış Ticaret Dengesi	-99.859	-84.567	-63.395	-56.073	-76.780	-49.196
Cari İşlemler Dengesi	-63.621	-43.597	-32.118	-32.615	-47.100	-30.579
TEŞVİKLİ YATIRIMLAR	2013	2014	2015	2016	2017	Oca.-May. 18
Teşvikli Yatırımlar (Milyon TL)	94.438	64.468	98.935	98.312	179.316	65.877
Teşvikli Yatırımlar (Belge Adedi)	4.589	3.884	4.508	5.109	7.442	2.921
KURULAN-KAPANAN ŞİRKETLER (Adet)	2013	2014	2015	2016	2017	Oca.-Ağu. 18
Kurulan Şirket Sayıları	108.930	126.635	114.691	106.447	118.021	84.150
Kapanan Şirket Sayıları	37.273	39.051	32.762	31.928	32.706	21.328
ULUSLARARASI DOĞRUDAN YABANCI SERMAYELİ YATIRIMLAR	2013	2014	2015	2016	2017	Oca.-Nis. 18
Şirket Sayısı (Adet)	3.762	4.678	5.570	5.575	6.137	2.378
Yatırım Tutarı (Milyon \$)	10.523	8.632	12.077	7.534	7.450	1.689
DÖVİZ POZİSYON AÇIĞI (Milyar \$)	2014	2015	2016	2017	2018/I	2018/II
Reel Kesimin Döviz Pozisyon Açığı	-179,0	-180,3	-205,5	-207,7	-222,4	215,9
BORÇLANMA (Milyar \$)	2014	2015	2016	2017	2018/I	2018/II
Dış Borç Stoku	405,3	399,7	408,7	454,3	466,7	457,0
Kamu	121,3	116,6	123,3	136,4	140,9	139,2
Özel	281,6	281,7	284,6	317,2	325,1	317,2
KREDİLER (Milyar \$)	2014	2015	2016	2017	2018/II	Ağu.18
Özel Sektörün Yurtdışından Sağladığı Kredi Borcu	212,1	214,7	216,7	239,1	240,8	236,4
SANAYİ ÜRETİM ENDEKSİ (Yıllık Ortalama % Değ.) Takv. Etk. Arındırılmış	2013	2014	2015	2016	2017	Ağu.18
Toplam Sanayi	3,5	3,5	2,9	1,8	6,3	1,7
İmalat Sanayi	4,4	3,1	3,3	1,4	6,4	1,2
KAPASİTE KULLANIMI (%)	2013	2014	2015	2016	2017	Eyl.18
Kapasite Kullanım Oranı	76,7	75,0	76,8	77,4	78,5	76,2
GÜVEN ENDEKSLERİ	2013	2014	2015	2016	2017	Eyl.18
Reel Kesim Güven Endeksi	106,6	104,6	103,5	105,2	104,9	89,6
Tüketici Güven Endeksi	76	72,5	66,3	69,5	68,6	59,3
Ekonomi Güven Endeksi	103,9	99,0	96,6	93,9	98,6	71,0
SANAYİ CİRO ENDEKSİ	2013	2014	2015	2016	2017	Ağu.18
Sanayi Ciro Endeksi (Arındırılmamış)	77,7	89,8	100,0	109,1	141,4	176,6
Elektrik Enerjisi Üretimi (Gwh)	2013	2014	2015	2016	2017	Oca.-Tem. 18
Elektrik Enerjisi Üretimi (Gwh)	240.154	251.963	261.783	274.408	292.574	171.642
MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ (Milyon TL)	2013	2014	2015	2016	2017	Oca.-Eyl. 18
Bütçe Dengesi	-18.543	-23.370	-23.525	-29.258	-47.373	-56.726
PROTESTOLU SENET	2013	2014	2015	2016	2017	Oca.-Ağu. 18
Protesto Edilen Senet Sayısı (Bin Adet)	1.092	1.004	1.000	1.017	940	588
Protesto Edilen Senet Tutarı (Milyon TL)	7.494	8.221	10.081	12.288	12.686	10.842
KARŞILIKSIZ ÇEK (Bin Adet)	2013	2014	2015	2016	2017	Oca.-Ağu. 18
Karşılıksız işlemi yapılan Çek Adedi	748	674	776	778	435	295
Karşılıksız işlemi yapıldıktan sonra ödenen Çek Adedi	301	239	229	232	121	57
BORSA VE DÖVİZ	2013	2014	2015	2016	2017	Eyl.18
BIST 100 Endeksi	77.315	76.306	79.901	77.587	100.439	99.957
Euro/\$	1,33	1,33	1,11	1,11	1,13	1,17

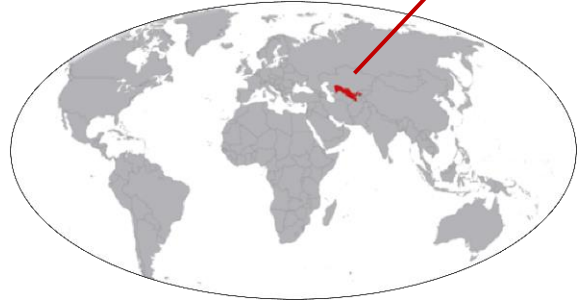
Kaynak: TÜİK, TCMB, RİSK MERKEZİ, BUMKO, T.C. EKONOMİ BAKANLIĞI, HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI, BORSA İSTANBUL, TOBB, TEİAŞ-EPDK

TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER TABLOSU: İZMİR

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
NÜFUS-GÖÇ									
Nüfus (Bin)	3.606	3.624	3.662	4.061	4.113	4.168	4.223	4.279	-
Nüfusun TR Nüfusu İçindeki Payı (%)	4,9	4,8	4,8	5,3	5,3	5,3	5,3	5,3	-
Nüfus Artış Hızı (%)	20,6	4,1	10,1	13,8	12,7	13,4	13,1	13,2	-
TR Nüfus Artış Hızı (%)	15,9	13,5	12,0	13,7	13,3	13,4	13,5	12,4	-
Net Göç Hızı (%)	2,91	2,26	2,46	3,45	5,6	5,0	5,6	5,8	-
İSO 500 BÜYÜK İÇİNDEKİ ÜYE SAYISI	56	55	58	59	59	61	59	62	-
İŞGÜCÜ VE İSTİHDAM									
İstihdam Edilen Kişi Sayısı (Bin Kişi)	1.303	1.410	1.424	1.514	1.504	1.483	1.566	1.611	-
Sanayi İstihdamının Payı (%)	30,4	30,7	31,6	31,8	31,7	32,0	33,0	31,1	-
Kadın İstihdamı (Bin Kişi)	397	422	432	490	466	470	513	524	-
Kadın İstihdamının Oranı (%)	30,5	29,9	30,3	32,4	31,0	28,3	30,7	32,5	-
İşsiz Sayısı (Bin Kişi)	231	243	247	276	243	262	254	263	-
İşsizlik Oranı (%)	15,1	14,7	14,8	15,4	13,9	15,0	14,0	14,0	-
Tarım Dışı İşsizlik Oranı (%)	16,4	16,2	15,9	17,0	15,0	16,1	15,2	15,1	-
ENFLASYON (%)	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018/9
TÜFE (yıllık)	7,25	10,15	6,03	7,94	8,54	9,83	8,93	13,1	24,1
DIŞ TİCARET (Milyon \$)	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018/8
İhracat	6.682	8.072	8.659	9.484	9.624	8.308	8.370	9.256	6.752
İthalat	8.419	10.621	10.577	10.367	9.950	8.846	8.809	9.849	6.652
Dış Ticaret Dengesi	-1.737	-2.550	-1.918	-883	-326	-538	-439	-593	100
İhracatçı Firma Sayısı (Adet)	3.920	4.107	4.269	4.438	4.226	4.529	4.600	4.875	4.323
İhracatın TR İhracatı İçindeki Payı (%)	5,9	6,0	5,7	6,1	6,1	5,8	5,9	5,9	6,2
KAPASİTE KULLANIMI (%)	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018/II
Kapasite Kullanım Oranı	62	70	63	60	55	64	63	67	68
PROTESTOLU SENETLER	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018/8
Protesto Edilen Senet Sayısı (Adet)	55.098	31.131	38.952	43.347	43.406	44.232	47.497	45.646	28.528
Protesto Edilen Senetlerin TR İçindeki Payı (%)	4,5	3,4	3,6	4,0	4,3	4,4	4,7	4,9	4,8
Protesto Edilen Senet Tutarı (Milyon TL)	319	245	367	463	510	571	775	740	503
TEŞVİKLI YATIRIMLAR	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018/5
Belge Adedi	167	188	209	215	186	208	230	431	166
Yatırım (Milyon TL)	1.890	2.443	9.042	1.655	4.016	3.145	1.810	7.569	2.387
Teşvikli Sabit Yatırımların TR İçindeki Payı (%)	3,01	4,55	15,66	1,76	6,5	3,1	1,9	4,3	3,6
Bölgesel Yatırımların TR İçindeki Payı (%)	1,9	3,2	2,8	2,2	5,2	4,9	1,9	10,0	3,2
ENERJİ TÜKETİMİ	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018/8
Doğalgaz Tük. (Milyon stdm ³)	2.342	2.736	2.704	2.739	2.327	3.214	4.299	4.508	2.665
MALİ / FINANS	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018/9
Bütçe Gelir/Gider	3,99	4,05	4,34	4,36	4,20	4,28	4,2	4,5	4,6
Vergi Gelirlerinin TR İçindeki Payı (%)	10,77	10,86	11,77	11,14	10,54	11,1	11,4	11,8	11,9
Mevduatın Krediyeye Dönüşüm Oranı (%)*	87,9	102,5	110,2	123,9	122,2	120,6	111,5	121,4	120,3
Toplam Mevduatların TR İçindeki Oranı (%)*	5,9	5,8	5,7	5,5	5,2	5,6	5,7	5,7	5,8
Toplam Kredilerin TR İçindeki Oranı (%)*	5,9	6,1	5,9	6,0	5,2	5,2	4,9	5,2	5,0
KAMU YATIRIM TAHSİS PAYI (%)	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	1,35	1,67	1,59	2,29	2,62	2,63	2,30	2,9	-
KURULAN-KAPANAN ŞİRKETLER	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018/8
Kurulan Şirket Sayısı	3.253	3.277	2.112	2.928	3.414	4.027	3.962	4.627	3.464
Kurulan Şirketlerin TR İçindeki Payı (%)	6,5	6,1	5,7	6,0	5,9	6,0	6,2	6,3	5,9
Kapanan Şirket Sayısı	860	943	1.094	1.095	991	740	644	832	452
Kapanan Şirketlerin TR İçindeki Payı (%)	7,5	7,2	7,7	7,0	7,1	6,1	5,8	6,2	6,3
YABANCI SERMAYELİ FİRMALAR	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018/4
Yabancı Sermayeli Firma Sayısı	1.540	1.682	1.800	1.944	2.100	2.239	2.422	2.568	2.633
Yabancı Serm. Firmaların TR İçindeki Payı (%)	6,0	5,7	5,5	5,3	5,1	4,8	4,6	4,4	4,3
MARKA-PATENT SAYISI	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018/9
Marka Tescil Sayısı (Adet)**	1.931	2.146	3.234	4.096	4.366	4.323	5.928	5.398	4.302
Marka Tescil Sayısının TR İçindeki Payı (%)	6,0	6,0	6,2	6,0	6,0	6,2	7,1	6,9	6,4
Patent Tescil Sayısı (Adet)**	34	31	42	59	55	86	96	77	177
Patent Tescil Sayısının TR İçindeki Payı (%)	5,3	3,7	4,1	4,7	4,2	5,0	5,4	3,9	4,7
TURİZM	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018/8
Yabancı Turist Sayısı (Bin Kişi)	1.156	1.370	1.368	1.407	1.294	1.201	672	762	678
Yabancı Turist Sayısının TR İçindeki Payı (%)	4,1	4,4	4,4	4,2	3,6	3,3	2,5	2,4	2,5
TARIMSAL ÜRETİM	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Bitkisel Üretim Değeri (Milyon TL)	3.375	3.648	4.100	3.652	5.024	5.940	7.508	7.598	-
Bitkisel Üretimin TR İçindeki Payı (%)	4,2	4,1	4,7	3,9	5,1	5,0	6,4	5,7	-
İŞ KAZALARI	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018/6
İş Kazasında Ölenlerin TR İçindeki Payı (%)	5,4	7,5	5,6	6,0	2,6	5,1	3,7	4,7	2,9
MOTORLU KARA TAŞITLARI	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018/8
Motorlu Kara Taşıtlarının TR İçindeki Payı (%)	6,4	6,3	6,2	6,1	6,1	6,0	6,0	6,0	6,1

* II. çeyrek verileridir. ** Başvuru verileridir.

Kaynak: TÜİK, TCMB, RİSK MERKEZİ, BUMKO, T.C. EKONOMİ BAKANLIĞI, TOBB, TPMK, T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI, İSO

ÜLKE İNCELEMELERİ XXXIV: ÖZBEKİSTAN CUMHURİYETİ

Ekonomik Yapı

Orta Asya'nın en büyük ve kalabalık ülkelerinden biri olan Özbekistan, ticarî geçiş güzergahında bulunan coğrafi konumu, doğal kaynaklarının zenginliği ve dinamik nüfusuyla **bölgede büyük ölçüde dikkat çeken bir cazibe merkezidir.**

S.S.C.B.'den bağımsızlığını kazanmasının ardından, **üretim hedefli hızlı bir reform sürecine giren** Özbekistan, Bağımsız Devletler Topluluğu arasında **sanayide reel artış sağlayan tek ülke** olmuştur. 90'lı yıllarda uygulanan **"KOBİ'leri yaygınlaştırma, özelleştirme hareketlerine hız kazandırma ve yabancı sermaye kültürünün geliştirilmesi"** gibi hamleler, ülkenin ekonomik gücünü artırırken, dünyanın dikkatini çekmesini de sağlamıştır.

Tarımın geçmişten beri öncelikli ve önemli bir sektör olarak kabul edildiği ülkede, tarımsal hasıla açısından bitkisel üretim ve hayvancılık yaklaşık yarı yarıya oranlı bir yapıya sahiptir. Uygun iklim koşullarının da desteklediği tarım sektöründe **pamuk başta olmak üzere, meyve ve sebze, buğday, ipek**, vb. ürünlerin yaygınlığı dikkat çekmektedir. **Özbekistan'ın, dünyanın en büyük pamuk üreticileri ve ihracatçıları arasında yer alması**, bu alanda yüksek uzmanlaşmayı gösteren bir örnektir.

Sanayi sektörü açısından, ekonominin yeniden yapılandırılması sürecinde finansman sorunlarıyla karşılaşılması sonucu pek çok sanayi kuruluşu atıl vaziyette kalsa da, **yabancı yatırımların geliştirilmesi programı, üretimin tekrar işlerlik kazanmasını sağlamıştır.** Sovyet döneminde sanayi, tarıma dayalı bir yapıyla sınırlıyken, **bağımsızlık sonrası süreçte çeşitlilik kazandırılmaya ve geliştirilmeye** çalışılmıştır. Söz konusu çabalar sonucu, ağır ve hafif sanayi ciddi oranda bir gelişme sağlamış ve **Özbekistan, sanayide diğer Orta Asya ülkelerinin önüne geçmiştir.** Ağır sanayide; **yakıt, enerji, makina, kimya, yapı malzemeleri ve orman ürünleri** dikkat çekerken; hafif sanayide **deri, ayakkabı, dokuma ve gıda ürünleri** ağırlıklı bir yapı hakimdir. Ayrıca, **inşaat ve altyapı sektörü**, sanayinin temel destekleyicileri arasındadır.

Ülkenin zengin bir tarihe ve doğal güzelliklere sahip olması, hizmet sektörünün turizm temelli gelişmesini sağlasa da, **turistik faaliyetler hala gelişme aşamasında** kabul edilmektedir.

Özbekistan'ın **asıl ekonomik gücü ise doğal kaynakların ve maden yataklarının zenginliğinden** gelmektedir. **Altın rezervleri bakımından dünyada 4., üretiminde de 7. sırada** yer alan Özbekistan'da; **bakır, uranyum, kömür ve doğalgaz rezervlerinin zenginliği** de oldukça dikkat çekicidir. **Uranyum üretiminde dünyada 7. sırada** yer alan ülke, **doğalgaz üretiminde ise 11. sıradadır.** Doğal kaynaklar genel olarak değerlendirildiğinde, **Özbekistan'ın enerji rezervinin, ülke ekonomisinin en az 100 yıllık ihtiyacını karşılayabilecek güçte** olduğu ifade edilmektedir. Nitekim, Özbekistan'ın bu alandaki zenginliği, **2008 global ekonomik krizinden de oldukça sınırlı düzeyde etkilenmesini** sağlamıştır.

Maden yataklarının zenginliği dış ticaret ve ihracat yapısını da bu yönde biçimlendirmiştir. Ülkenin **temel ihracat kalemleri "petrol gazları, altın, otomotiv, pamuk, bakır, çinko"** iken; **ithalat ürünleri ise "otomotiv aksamları, ilaç, petrol yağları, ahşap ürünleri"** şeklindedir.

Yabancı yatırımlar, Özbekistan Hükümeti'nin en önem verdiği konulardandır. 90'lı yıllardaki reform sürecinde, ülkeye daha fazla yatırım çekilmesi amacıyla **"Yabancı Yatırımlar Kanunu"** hayata geçirilmiş ve 2000'li yıllarda günün şartlarına göre revize edilmiştir. **İş Yapma Kolaylığı Endeksi'nde 74./190** sırada yer alan Özbekistan, söz konusu sıralamada **2022 yılına kadar ilk 20 ülke arasına girmeyi, resmi bir kararnameyle ulusal strateji olarak belirlemiştir.** 2018 Temmuz ayında yayımlanan söz konusu kararnamede, **yatırım ortamının iyileştirilmesine yönelik reformların hız kazandırılacağı** açıklanmış ve bu konudaki **yol haritası** kamuoyuyla paylaşılmıştır.

Sahip olduğu tüm bu doğal ve demografik zenginliklerini, liberalleşme ve reform hareketleriyle birleştirmesi sonucu **son 10 yılda dikkat çekici büyüme oranları sergileyen Özbekistan'ın, yakın gelecekte bölgenin ve Asya kıtasının parlayan yıldızlarından biri olacağı öngörülmektedir.**

ÜLKE İNCELEMELERİ XXXIV: ÖZBEKİSTAN CUMHURİYETİ

Türkiye- Özbekistan İlişkileri

1991'de **Özbekistan'ın bağımsızlığını tanıyan ilk ülke olan Türkiye**, karşılıklı ilişkilerin resmi ve diplomatik düzeyde gelişmesi için vakit kaybetmeden girişimde bulunmuştur. İki ülke arasındaki ortak tarihi köken ve kültürel miras, **Türkiye'nin Özbekistan'ı kardeş ülke olarak benimsemesini ve ikili ilişkilerin her alanda geliştirilmesini** sağlamıştır. Diplomatik ilişkilerin ilk tesisinden bugüne kadar, **karşılıklı olarak çok sayıda üst düzey resmi ziyaret gerçekleştirilmiş ve farklı alanlarda 100' yakın anlaşma imzalanmıştır.**

İlişkilerin geliştirilmesi yönünde karşılıklı olarak gösterilen çaba dış ticaret yapısına da yansımış ve **iki ülke birbirlerinin en önemli ticari ortakları** haline gelmiştir. İki ülke arasındaki başlıca **ihraç ürünleri**; “motorlu araçlar, plastik ürünleri, gıda işleme makineleri ve ilaç” iken; **ithalat ürünleri** ise “petrol yağları, bakır, çinko, altın, pamuk” şeklindedir.

2018 Nisan ayında Cumhurbaşkanlığı düzeyinde gerçekleştirilen **Türkiye-Özbekistan İş Forumu'nda**, **ticari ilişkilerin geliştirilmesine yönelik 25 yeni anlaşma imzalanmış ve Türk iş insanlarının Özbekistan'a yatırımda bulunmaları için çağrıda** bulunulmuştur. “**Makina imalat sanayi, medikal teknolojiler, tekstil, deri, enerji, gıda, inşaat ve turizm**” ciddi düzeyde yatırım vaat eden sektörler olarak dikkat çekmektedir. Yabancı sermayeli şirketlere **çeşitli vergi istisnaları ve muafiyetleri başta olmak üzere çeşitli teşvikler sunan Özbekistan'da** yatırımlarla ilgili detaylı bilgilere, **Özbekistan Dış Ticaret Bakanlığı (www.mft.uz/en)** ile **Özbekistan Ticaret ve Sanayi Odası'ndan (www.chamber.uz)** erişilebilmektedir.

ÖZBEKİSTAN ÜLKE PROFİLİ
(2017)

Nüfus (Milyon Kişi)	32,4
Nüfus Artış Hızı (%)	1,7
GSYİH (Milyar Dolar)	49
GSYİH (%)	5,3
Kişi Başı GSYİH (Dolar)	1.504
Enflasyon Oranı (%)	18,8
İşsizlik Oranı (%)	7,2
İhracat (Milyar Dolar)	8,6
İhracatta ilk 5 Ülke	İsviçre, Çin, Rusya, Türkiye, Kazakistan
Temel İhracat Ürünleri	Petrol gazları, Altın, Otomotiv, Pamuk, Bakır, Çinko
İthalat (Milyar Dolar)	11,9
İthalatta ilk 5 Ülke	Çin, Rusya, Kazakistan, G. Kore, Türkiye
Temel İthalat Ürünleri	Otomotiv aksamaları, İlaç, Petrol yağları, Ahşap ürünleri
Cari Denge (%; GSYİH)	3,5
İmalat Sanayi (%; GSYİH)	12,2
Tarım (%; GSYİH)	18,9
Sanayi (%; GSYİH)	32,3
Hizmetler (%; GSYİH)	48,8

Kaynak: IMF, Dünya Bankası

ÖZBEKİSTAN KÜRESEL DIŞ TİCARET PROFİLİ (2017)

İHRACAT ÜRÜNLERİ	(Milyon \$)	İTHALAT ÜRÜNLERİ	(Milyon \$)
Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller	3.761	Nükleer reaktörler, kazanlar, makinalar	2.320
Pamuk	905	Motorlu kara taşıtları	1.089
Mineral yakıtlar ve yağlar	787	Demir ve çelik	914
Bakır ve bakırdan eşya	587	Elektrikli makina ve cihazlar	742
Plastikler ve mamulleri	466	Mineral yakıtlar ve yağlar	709
Yenilen meyvalar	463	Eczacılık ürünleri	579
Örme giyim eşyası ve aksesuarı	247	Plastikler ve mamulleri	556
Çinko ve çinkodan eşya	190	Demir ve çelikten eşya	457
Anorganik kimyasallar	188	Ağaç ve ahşap eşya	400
Yenilen sebzeler ve bazı kök yumrular	164	Optik alet ve cihazlar	262

Kaynak: Trademap (İlk 10 ürünü yansıtmaktadır.)

TÜRKİYE – ÖZBEKİSTAN TİCARET PROFİLİ (2017)

Fasıl Adı	Türkiye'nin Özbekistan'a İhracatı (Milyon \$)	Fasıl Adı	Türkiye'nin Özbekistan'dan İthalatı (Milyon \$)
Özel amaçlı makineler	138	Demir-çelik dışındaki ana metal sanayi	510
Ana kimyasal maddeler	64	Tekstil iplikçiliği ve dokumacılığı	115
Diğer kimyasal ürünler	61	Ana kimyasal maddeler	111
Genel amaçlı makineler	59	Bitkisel ürünler; bostan, meyve ve sebze	54
Metal yapı malzemeleri, tanklar, sarnıçlar ve buhar kazanları	54	Diğer metal eşyalar	20
GENEL TOPLAM	680	GENEL TOPLAM	824

Kaynak: TÜİK